

Spis treści

O Autorze	9
ROZPRAWA DOKTORSKA	
Filozoficzne podstawy koncepcji człowieka w psychologii humanistycznej	13
I. Wprowadzenie	17
A. Ogólne omówienie zakresu i problematyki kolejnych rozdziałów	20
I. Psychologia humanistyczna: geneza, główni liderzy, przedmiot badań	20
II. Główne założenia psychologii humanistycznej	20
III. Krytyka behawioryzmu	21
IV. Psychologia humanistyczna w planie antynaturalistycznym	21
V. Wpływ fenomenologii na psychologię humanistyczną	22
VI. Wpływ antropologii filozoficznej na psychologię humanistyczną	22
VII. Zagadnienie wartości w psychologii humanistycznej	23
B. Bibliografia	24
II. Psychologia humanistyczna: geneza, główni liderzy, przedmiot badań	25
1. Powstanie „Journal of Humanistic Psychology” – sztandarowego pisma psychologii humanistycznej	25
2. Przedmiot badań psychologii humanistycznej	28
3. Teoria osobowości – najbardziej ogólna teoria psychologiczna	32
4. Bibliografia	35
III. Główne założenia psychologii humanistycznej	37
1. Program psychologii humanistycznej – sprzeciw wobec dotychczasowych redukcjonistycznych ujęć problematyki człowieka	37
2. Główne postulaty psychologii humanistycznej	38
3. Szersze omówienie głównych postulatów psychologii humanistycznej	39
4. Psychologia humanistyczna jako kontynuacja tradycji leibnizańskiej	43
5. Antropologia „od dołu” – krytyka uniwersalizmu „od góry”	48
6. Samorealizacja – naczelną kategorią psychologii humanistycznej	53
7. Dynamizm klasy przedmiot-podmiot jako podstawowy mechanizm umożliwiający samorealizację	54
8. Ukierunkowanie na osobę	55
9. Wewnętrzne zdeterminowanie – natura ludzka	56
10. Natura ludzka jest dobra	60

11. Dynamiczny aspekt natury ludzkiej.	62
12. Osobowość jako realizacja potencjałów zawartych w człowieku	63
13. „Wojna w człowieku”. Człowiek wobec własnej natury. Rozwój czy stagnacja i regres? Nekrofilia i biofilia	66
14. Autentyczna egzystencja	68
15. Wewnętrzna natura – oparcie dla człowieka	71
16. Determinanty postępowania człowieka	72
17. Wykaz ważniejszych publikacji dotyczących psychologii humanistycznej	77
18. Bibliografia.	80
IV. Krytyka behawioryzmu.	83
1. Naturalistyczna koncepcja psychologii – behawioryzm.	83
2. Pierwszoplanowość zagadnień metodologicznych	86
3. Koncepcja człowieka jako „punktu wymagań narzuconych przez metodę”	87
4. Odrzucenie świadomości, człowieka zaś pozbawia się osobowości	87
5. Zewnętrzne zachowanie – jedyna rzeczywistość badawcza. Pusty człowiek zewnątrzsterowny	87
6. Nie ma różnicy między laboratoryjnym szczurem a człowiekiem, ich reakcje behawioralne przebiegają w ten sam sposób.	88
7. Behawioryzm jako projekt inżynierii społecznej.	89
8. Krytyka behawioryzmu	91
9. Krytyka neopozytywistycznej metodologii behawioryzmu.	92
10. Empiryzm logicystyczny	93
11. Psychologia rozpoznawana w planie neopozytywistycznym.	95
12. Krytyka empiryzmu logicystycznego	95
12.1. Argument dotyczący rozwoju teorii naukowych.	96
12.2. Argument dotyczący niekwestionowanej bazy empirycznej	97
13. Wnioski płynące z krytyki logicyzmu empirycystycznego	97
13.1. Terminy i procedury obserwacyjne. Idee regulatywne.	97
13.2. Rola założeń ontologicznych	98
14. Gdy koncepcja człowieka wyprzedza powstanie psychologii. Esencjalizm w metodologii psychologii humanistycznej	99
15. Dialektyka związku psychologii z filozofią	100
16. Krytyka wyjaśnienia nomologiczno-dedukcyjnego. Psychologia humanistyczna walczy o nową epistemologię	100
17. Epistemologia Poppera – przykład epistemologii bez podmiotu poznającego.	102
18. Psychologia humanistyczna – propozycja nowej epistemologii, w której ważną rolę pełni podmiot poznający.	102
19. Humanizm – antyhumanizm wobec komunikacji	104
20. Wymiar komunikacyjny w epistemologii psychologii humanistycznej.	113
21. Wpływ filozofii dialogu na psychologię humanistyczną.	116
22. Bibliografia.	122
V. Psychologia humanistyczna w planie antynaturalistycznym.	127
1. Naturalizm.	127
2. Pozytywizm.	128

3. Antypozytywizm	130
4. Intuicyjno-irracjonalny antynaturalizm Diltheya	131
5. Diltheyowski podział nauk: nauki o przyrodzie i nauki o duchu	135
6. Czy metoda hermeneutyczna Diltheya może mieć zastosowanie w psychologii humanistycznej?	140
6.1. Człowiek historyczny Diltheya	140
6.2. Wartości w ujęciu Diltheya	142
6.3. Humanistyczna metoda hermeneutyczna	146
7. Projekt psychologii opisowej Diltheya	153
8. Sprzeciw Diltheya wobec psychologii empirycznej	155
9. Ocena diltheyowskiej psychologii humanistycznej	157
10. Nauki nomotetyczne i idiograficzne	158
11. Diltheyowski postulat integracji podejścia nomotetycznego i idiograficznego	163
12. Rodzaje wiedzy w ujęciu Schelera	169
13. Wiedza w ujęciu Schelera	174
14. Antypozytywizm szkoły frankfurckiej. Zwrot ku humanistycznej psychologii	178
15. Wiedza emancypacyjna, wiedza zbawcza	182
16. Ogólne wnioski dotyczące kwalifikowania psychologii humanistycznej jako nauki humanistycznej	191
17. Bibliografia	193
VI. Wpływ fenomenologii na psychologię humanistyczną	197
1. Wpływ fenomenologii na psychologię humanistyczną – rozważania ogólne	197
1.1. Problem redukcji w naukach humanistycznych	198
1.2. Przekroczenie redukcjonizmu, zwrot ku fenomenologicznej epistemologii	200
1.2.1. Fenomenologia Husserla a kryzys nauk europejskich. Husserlowska krytyka nauki. Reforma nauk humanistycznych	201
1.2.1.1. Konsekwencje metodologiczne i teoriopoznawcze fenomenologii – husserlowska typologia nauk	205
1.2.1.2. Husserlowska typologia nauk: nastawienie naturalistyczne i personalistyczne	206
1.2.2. Husserl a psychologia	212
1.2.2.1. Fenomenologia jako fundament psychologii	213
2. Wpływ fenomenologii na psychologię humanistyczną – rozważania szczegółowe	220
2.1. Wieloznaczność terminu „fenomenologia”	221
2.2. Prekursor fenomenologii i psychologii opisowej – Franciszek Brentano	222
2.3. Psychologia opisowa Brentano, człowiek intencjonalny	223
2.4. Intencjonalność zjawisk psychicznych	227
2.5. Brentanowska teoria sądów oczywistych	232
2.6. Fenomenologia Husserla	235
2.7. Metoda fenomenologiczna	238
2.8. Fenomenologia ejdetyczna	240
2.9. Fenomenologia transcendentalna	241
2.10. Fenomenologia Schelera	242

2.11. Związki antropologiczne fenomenologii i psychologii humanistycznej	244
2.12. Fenomenologia → psychologia postaci → psychologia humanistyczna	245
2.13. Krytyka psychologii postaci – zwrot w kierunku emotywności	249
2.14. Pole fenomenologiczne w ujęciu Rogersa	251
2.15. Fenomenologia Merleau-Ponty'ego a organicystyczna teoria Rogersa. Pole fenomenologiczne	262
3. Bibliografia	270
VII. Wpływ antropologii filozoficznej na psychologię humanistyczną	275
1. O znaczeniu refleksji antropologiczno-filozoficznej	276
2. Antropologia filozoficzna	280
3. Powstanie antropologii filozoficznej jako sprzeciw wobec filozofii transcendentalnej i filozofii dziejów	282
4. Filozofia nowożytna – filozofia transcendentalna	289
5. Sprzeciw wobec systemowości	291
6. Krytyka filozofii transcendentalnej	295
7. Sprzeciw wobec historyzmu, filozofii dziejów	295
8. Naturalistyczne elementy w obrazie człowieka	298
9. Antropologiczne elementy w filozofii transcendentalnej	298
10. Program klasycznej antropologii filozoficznej	299
11. Antropologia filozoficzna jako nauka fundamentalna	301
12. Uduchowione zwierzę	304
13. Koncepcje człowieka w kulturze europejskiej	309
14. Racjonalizm kultury klasycznej	310
15. Myślenie religijne Bliskiego Wschodu	313
16. Istota człowieka w ujęciu Schelera	320
17. Człowiek wobec świata i samego siebie	321
18. Człowiek jako jestestwo wobec Kosmosu	322
19. Człowiek jako jestestwo wobec Boga	325
20. Człowiek jako byt wobec Rozumu	326
22. Człowiek jako byt wobec dziejów	328
23. Antropologia filozoficzna Schelera	331
24. Człowiek Schelera	332
25. Człowiek cielesny	333
26. Ekscentryczna pozycjonalność człowieka	333
27. Duch osobowy	336
28. Metafizyczna jedność i ontologiczna dwoistość schelerowskiego człowieka	339
29. Rodowód pędu	340
30. Pozytywne (celowościowe) ujęcie sfery popędowej	341
31. Uduchowiony pęd	344
32. Kategoria namiętności u Plessnera	345
33. Zerwanie z freudowskim narcyzmem u Plessnera	347
34. Miłość jako podstawa rozwoju	348
35. Autotranscendencja	352

36. Byt, który się staje.	353
37. Podmiotowość.	354
38. Człowiek wobec wartości.	357
39. Bibliografia.	361
VIII. Zagadnienie wartości w psychologii humanistycznej.	365
1. Współczesne teorie wartości.	367
1.1. Relatywistyczne i subiektywistyczne teorie wartości.	367
1.2. Obiektywistyczna teoria wartości.	371
1.2.1. Obiektywistyczna aksjologia M. Schelera.	371
1.2.2. Dobro a wartość w ujęciu Schelera.	374
1.2.3. Cel (i dążenie) a wartość w ujęciu Schelera.	374
1.2.4. Sąd o wartości (i powinność) a wartość w ujęciu Schelera.	375
1.2.5. Uniwersum aksjologiczne Schelera.	376
1.2.6. Rodzaje jakości wartości w ujęciu Schelera.	378
1.3. Kulturoznawcza teoria wartości.	379
2. Psychologia humanistyczna – nauką o urzeczywistnianiu wartości.	382
3. Etyka humanistyczna.	383
4. Antynomiczne problemy relatywizmu i absolutyzmu.	388
5. Człowiek w perspektywie aksjologicznej.	391
6. Wartości w perspektywie psychologicznej.	392
7. Psychologia humanistyczna zajmuje się procesem wartościowania.	394
8. Humanistyczne podejście do problematyki wartości.	395
9. Potrzeby w planie kulturoznawczym i psychologicznym.	398
9.1. Kulturoznawcza interpretacja kategorii potrzeby.	398
9.2. Psychologiczna interpretacja kategorii potrzeby.	399
10. Obiektywne potrzeby i kulturowo-relatywne pragnienia.	401
11. Realizacja niższych i wyższych wartości.	402
12. Proces wartościujący.	407
13. Subiektywne systemy wartości.	411
14. Wybierający poprawnie.	414
15. Realizacji wartości towarzyszy przyjemność.	415
16. Rola systemu wartości w rozwoju i funkcjonowaniu dojrzałej osobowości.	416
17. Interpretacja zjawisk patologii w aspekcie wartości.	420
18. Wartość ostateczna.	421
19. Zdrowie psychiczne w perspektywie realizacji wartości.	424
20. Podsumowanie.	431
21. Bibliografia.	433

TEKSTY NIEPUBLIKOWANE

Czym jest odpowiedzialność społeczna na uczelni wyższej i jak ją realizować w wymiarze edukacji humanistycznej.	439
Etyka humanistyczna.	455

DOROBEK NAUKOWY

Spis publikacji	463
Prace niepublikowane.....	464
Udział w konferencjach	465